

S. C. HARVEY, *The History of Haemostasis*; with 19 illustrations. PAUL B. HOEBER. Inc. New-York. MCMXXIX. Prijs geb. / 4.75.

De geschiedenis der bloedstelping is te beschouwen als een spiegel, waarin zich elk standpunt der ontleedkundige gedachte in den loop der tijden weerkaatst. De schrijver, hoogleeraar in de heekunde aan de Yale-universiteit, vertelt in de inleiding, dat hij slechts de hoofdwegen der geneeskundige geschiedenis bewandeld en de meeste gegevens ontleend heeft aan de werken van ALBRECHT, SINGER, MURRAY, NEUBURGER, GURLT, SARTON en GARRISON. Dit is te betreuren, want evenals in de natuur, vindt men juist op zijwegen onverwachte dingen, die blijk geven, dat het menschelijk vernuft vaak in stilte naar de behoeften der tijden opbloeit. Zoo ook in de geschiedenis der bloedstelping, waar bijv. JACOBUS DE BACK, volgens mededeeling van IJSBRAND VAN DIEMERBROECK, hoogleeraar in de ontleedkunde te Utrecht, (1609—1674), in afwijking van de toenmalige behandelingswijzen, het gekwetste bloedvat, na door afsnoering bloedloosheid te hebben verkregen, opzocht en afbond, iets wat volgens de officieele geschiedenis eerst in het einde der XVIIIde eeuw werd toegepast (HUNTER).

Tot diep in de XVIIIde eeuw heerschten oude opvattingen en de strijd over ligatuur en brandijzer als middel tot bloedstelping bij amputatie en ongeval, was zelfs in dien tijd nog niet uitgevochten. PETIT, de uitvinder van het tourniquet, was een der eersten, die tot de erkenning kwam, dat ook de bloedstolling een belangrijke rol speelde. WILLIAM HEWSON (1739—1774), aan wien de haematologie zoo veel te danken heeft, beschreef de „coagulable lympe”. Het meer algemeen gebruik van den microscoop kwam aan de ontleedkundige kennis van den arteriewand ten goede, (MALPIGHI, VAN LEEUWENHOEK, JONES). HARE (1768) ontdekte het feit, dat het achterlaten van groote arteriestompen en dikke draden, uit de wond hangende, de wondettring ten zeerste bevorderden en de oorzaak werden van secundaire bloeding. Een groote stap voorwaarts was het, toen de Amerikaansche heelmeester PHILIP SYNG het tot een draad gesneden geitenvel als afbindingsmateriaal invoerde (1806) en aanried, de ligatuureinden niet uit de wond te laten hangen, doch zoo kort mogelijk bij den knoop af te snijden. De grootere stoutmoedigheid der heekundigen en de ontwikkeling der proefondervindelijke heekunde in het eind der XVIIIde en begin der XIXde eeuw leidde tot een verfijnde techniek en een verbeterde bloedstelping, waarbij het klempincet werd ingevoerd (1858 CHARRIÈRE). Het boek eindigt met een hoofdstuk over de beteekenis van LISTER wat betreft de bloedstelping. Het wezen der heekunde en hare mogelijkheden waren geheel veranderd, toen in 1846 de narcose en van 1865—1870 de beginselen van LISTER werden ingevoerd. Zijn bemoeiingen strekten zich uit tot de wondbehandeling in den uitgebreidsten zin en zoo waren ook zijn onderzoekingen over onderbindingsmateriaal van groote beteekenis.

HARVEY's boekje mag niet beschouwd worden als een bron, waaruit men met een gerust hart kan putten voor verder onderzoek, omdat het te weinig geschiedkundig gefundeerd is; als een smake-

lijk gehouden essay kan het iedereen aanbevolen worden als de schildering van den ontwikkelingsgang van een vraagstuk, dat ieder onzer belang inboezemt. Goede plaatjes, waarbij „secondhandedness” helaas niet vermeden is, versieren het aardige boekje.

F. M. G. DE FEYFER.

Les goutteux célèbres, par le docteur BIENVENU à la maison de la Pipérazine MIDY. 9 Rue du commandant-Rivière Paris.

Dit boek, met tal van portretten voorzien, is geneeskundige ontspanningslectuur. Zooals de titel aangeeft, worden er, beroemde jichtlijders in verband met hun kwaal in besproken. Zij zijn gekozen uit verschillende tijden en landen en zoo gaan aan ons oog voorbij: keizer AUGUSTUS, paus GREGORIUS de Groote, benevens vele personen uit de nieuwe geschiedenis. Deze keuze geeft tevens gelegenheid, om op velerlei bijzonderheden, die zich bij jicht kunnen voordoen, het licht te laten vallen. Zoo vernemen wij, welk klimaat het meest tot het ontstaan van jicht bijdraagt, welke personen het meest gevaar loopen jichtlijder te worden en in welke families en dynastieën de jicht erfelijk is geweest. Verder worden gevallen van naar binnen geslagen jicht besproken, en wordt het sterven der jichtlijders beschreven, terwijl het boek met enkele behandelingswijzen der jicht sluit.

J. J. VAN DER KLEIJ.

JANUS, *Zeitschrift für Geschichte und Literatur der Medizin*, herausgegeben von A. W. E. TH. HENSCHEL. Breslau. Verlag von EDUARD TREWENDT, 1846. Prijs bij inteekening Mrk. 185; na verschijning Mrk. 285.

Met een enkel woord zij hier de aandacht gevestigd op dezen anastatischen nadruk onder leiding van SUDHOFF, van HENSCHEL'S ouden JANUS; dit in tegenstelling met den JANUS REDIVIVUS van H. F. A. PEYPERS te Amsterdam (1896), die gelukkig nog in leven is. Het is een verheugend verschijnsel voor de geschiedenis der geneeskunst en een bewijs voor haar toenemende beteekenis, dat de behoefte hieraan bestaat en het komt mij voor, dat de groote belangstelling, die men vooral in Amerika der historia medica toedraagt, aan deze uitgave niet vreemd is. Zij werd dan ook door den uitgever ERNST WIEGANDT aan prof. WELCH van de JOHN HOPKINS universiteit, opgedragen, terwijl portretten van SUDHOFF en WELCH aan de eerste aflevering zijn toegevoegd.

Deze herdruk omvat de jaren 1846—1853 en bevat tal van interessante artikelen, wat geen verwondering baart, wanneer men in aanmerking neemt, dat mannen als BUSSEMAKER, D'AREMBERG, CHOULANT, ERMERINS, HAESER, HECKER, VON SIEBOLD, WÜSTENFELD e.a. tot de medewerkers behoorden.

F. M. G. DE FEYFER.